

FIZYKOCHEMIA CIAŁA STAŁEGO
LABORATORIUM

Efekt Elektrochromowy

Akademia Górniczo-Hutnicza
Wydział Inżynierii Materiałowej i Ceramiki

Kraków 2010

Cel ćwiczenia

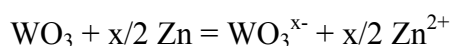
Celem ćwiczenia jest zapoznanie z reakcjami redoks w stanie stałym oraz obserwacje i pomiary towarzyszących im zmian właściwości fizykochemicznych (optycznych oraz elektrycznych).

Wprowadzenie

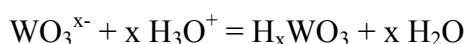
Cechą charakterystyczną materiałów elektrochromowych jest zdolność do odwracalnej zmiany barwy pod wpływem pola elektrycznego. Zmiany te są wynikiem odwracalnej reakcji redoks oraz towarzyszących im zmian właściwości absorpcyjnych w zakresie światła widzialnego (inny zakres częstotliwości absorpcji światła w stanie utlenionym i zredukowanym). Elektrochromizm zaobserwowano po raz pierwszy w 1969 w trójtlenku wolframu (WO_3), który jest do dzisiaj jednym z najczęściej i najchętniej używanych materiałów elektrochromowych. Struktura WO_3 jest zbudowana z oktaedrów WO_6 połączonych narożami. W strukturze tej występują luki krystaliczne (otoczone ośmioma oktaedrami), w które można wprowadzić atomy obcego pierwiastka. W taki sposób powstają związki o ogólnym wzorze M_xWO_3 (gdzie $\text{M} = \text{H}, \text{Na}, \text{Ca}, \text{Sr}, \text{Ba}$), charakteryzujące się metalicznym połyskiem i z tego względu nazywane brązami wolframowymi.

Wprowadzanie/wyprowadzanie obcych atomów (domieszek) można przedstawić następującym ciągiem reakcji:

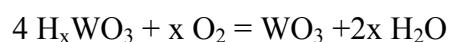
1. Reakcja redoks:

2. Wprowadzanie jonów H^+ do struktury WO_3 :

3. Wyprowadzanie jonów (utlenianie w podwyższonych temperaturach):

W przypadku wprowadzania domieszek do struktury WO_3 , oprócz zmiany barwy, zmienia się również przewodnictwo elektryczne, z półprzewodnikowego na metaliczny. O danym typie przewodnictwa decyduje zależność przewodnictwa elektrycznego od temperatury. W przypadku półprzewodników przewodnictwo elektryczne rośnie wraz ze wzrostem temperatury, podczas gdy w metalach maleje. Przewodnictwo elektryczne zależy wprost proporcjonalnie od koncentracji wszystkich nośników ładunku elektrycznego (jonów oraz dziur i elektronów) oraz ich ruchliwości. W przypadku redukcji WO_3 , dodatkowe elektrony wprowadzone wraz z obcym kationem wnoszą wkład do ogólnego przewodnictwa elektrycznego tego materiału.

Wykonanie ćwiczenia

1. Synteza

W trzech zlewkach (150 ml) umieszczamy proszek WO_3 o masie 0.5 g , oraz wlewamy po 50 ml roztworu HCl o stężeniu 3.0 M. (uwaga: proszę unikać kontaktu WO_3 ze skórą i oczami). W tak przygotowanych zlewkach umieszczamy różne ilości proszku metalicznego cynku: np. 1 g, 1.25 g oraz 1.5 g; lub inne ilości wskazane przez prowadzącego (uwaga: w wyniku reakcji pomiędzy kwasem i metalem powstaje łatwopalny wodór). Przebieg reakcji w tym etapie przedstawiają równania 1 i 2. Po zakończeniu reakcji (ok. 10 min), otrzymany proszek przemywamy wodą destylowaną, oraz odsączamy przy pomocy filtrów papierowych i pozostawiamy do wyschnięcia na powietrzu

2. Pomiar przewodnictwa elektrycznego

Wysuszony proszek H_xWO_3 umieszczamy w szklanej kapilarze oraz dociskamy miedzianymi drutami. Pomiar rezystancji przeprowadzamy metodą dwusondową podłączając multimetr cyfrowy do drutów miedzianych, pełniących również rolę kolektorów. W celu zapewnienia powtarzalności pomiarów staramy się utrzymać tą samą siłę docisku we wszystkich przypadkach. Pomiar powtarzamy trzykrotnie dla każdej z próbek.

3. Stabilność brązów wolframowych

Uzyskane proszki wygrzewamy w suszarce w temperaturze 100 °C przez 30 min. Przebieg reakcji w tym etapie przedstawia równanie reakcji 3. Po zakończeniu wygrzewania przeprowadzamy pomiar przewodnictwa elektrycznego oraz porównujemy barwy proszków przed i po wygrzewaniu.

Przygotowanie sprawozdania

Opisujemy przebieg wykonanych eksperymentów, wartości rezystancji oraz barwę otrzymanych próbek zestawiamy w tabeli 1.

Tabela 1.

Masa Zn (g)	R (Ω)	R _{sr} (Ω)	Barwa

Słowa kluczowe

Reakcje redoks, domieszki, przewodnictwo elektryczne, przewodnictwo elektryczne metali, przewodnictwo elektryczne półprzewodników, absorpcja światła, centra barwne.

Odnośniki

<http://chem.sci.utsunomiya-u.ac.jp/v4n1/cgwu/cgwu.html>